

Innowacyjność sektora drzewnego a kreowanie rynku pracy – ocena sytuacji

Skrót referatu na konferencję
„Możliwości wykorzystania sektora leśno-drzewnego w rozwoju kraju”
24–25 października 2012, Sękocin Stary

W warunkach globalizacji i stale rosnącej konkurencyjności międzynarodowej coraz ważniejszym atutem jest innowacyjność. W Polsce proces wdrażania wiedzy do praktyki gospodarczej, choć bardzo potrzebny, niestety nie przebiega w sposób i w tempie pozwalającymi na istotną poprawę niezadowalającej sytuacji. W większym niż przeciętnie stopniu dotyczy to drzewnictwa, które – opierając się na surowcu naturalnym – napotyka istotne bariery w procesie stałego doskonalenia produktów i technologii oraz ich radykalnych zmian. Jednocześnie jednak, jako dziedzina wytwórczości silnie determinowana przyrodniczo przez możliwości produkcyjne lasów oraz oferująca ekologiczne produkty, ma szczególne znaczenie dla zrównoważonego rozwoju polskiej gospodarki, a innowacyjne wykorzystywanie posiadanych zasobów surowca drzewnego nie tylko sprzyja jego oszczędności, ale zapewnia gospodarce dopływ dużej wartości dodanej.

Innowacyjność

Ogólnie rzecz biorąc, w Polsce stosunkowo niski poziom innowacyjności sektora drzewnego jest odzwierciedleniem stanu całej gospodarki. Według najnowszego raportu *Union Scoreboard 2011*, wśród 33 analizowanych krajów Polska znajduje się na piątym miejscu od końca i to pomimo faktu, że w porównaniu z rokiem poprzednim wydatki publiczne na badania i rozwój wzrosły o ok. 8,7%, a prywatne – o 2,7%. Warto też dodać, że cechą działalności innowacyjnej w kraju, i to zarówno w całym przemyśle, jak i w sektorze drzewnym, jest techniczny charakter innowacji (dominacja zakupów maszyn i urządzeń), podczas gdy na świecie dominuje typ produktowy. Ponadto w Polsce innowacje mają na ogół charakter imitacyjny, a w stosunkowo małym stopniu – oryginalny.

Zasadniczo branże należące do sektora drzewnego zaliczane są do przemysłów o niskiej technice, znajdując się w tej grupie – paradoksalnie – razem z produkcją artykułów

spożywczych, wyrobów tytoniowych, odzieży i włókiennictwa. Jest to jednak w dużej mierze efekt stosowanego miernika innowacyjności, którym jest wielkość nakładów na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną w przedsiębiorstwach danej branży. W sytuacji braku środków na rozwój, na dodatek pogłębianego kryzysem gospodarczym, sektorowi drzewnemu niezwykle trudno jest „wyjść z negatywnej grupy” tak sporządzanej klasyfikacji.

Jest oczywiste, że innowacyjność branż, sektorów i całej gospodarki jest pochodną innowacyjności tworzących je przedsiębiorstw. Na skłonność przedsiębiorstwa do innowacji wielokierunkowo i wielopłaszczyznowo wpływają różne czynniki wewnętrzne, bezpośrednio kreujące innowacje w firmie, oraz czynniki zewnętrzne, związane z jej funkcjonowaniem w bliskim i dalszym otoczeniu.

Za główne uwarunkowanie zewnętrzne mające wpływ na wzrost innowacyjności sektora drzewnego i jego branż można uznać tworzenie szeroko rozumianej polityki proinnowacyjnej państwa, a w jej ramach:

- odwrócenie tendencji prowadzącej do deprecjacji polskiej nauki, a głównie – stworzenie efektywnego systemu finansowania nauki, badań i rozwoju ze środków publicznych i niepublicznych;
- tworzenie sprawnych mechanizmów umożliwiających pozyskiwanie środków na finansowanie procesów rozwojowych (w przedsiębiorstwach);
- poprawę otoczenia prawnego (prawa podatkowego, bankowego, prawnej ochrony własności intelektualnej);
- upraszczanie procedur administracyjnych i podatkowych związanych z wprowadzaniem innowacji;
- kreowanie systemów skutecznego pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych i tym samym dostępu do nowoczesnych maszyn i urządzeń, technologii i możliwości wprowadzania nowych rozwiązań organizacyjnych.

Czynniki o charakterze wewnętrznym są natomiast efektem specyfiki tego sektora i jego branż, które różnią się rodzajem produkcji, kondycją ekonomiczno-finansową, potencjałem techniczno-technologicznym oraz zasobami ludzkimi. Do istotnych uwarunkowań innowacyjności firm sektora drzewnego tego rodzaju należy zaliczyć:

- poprawę kondycji ekonomicznej i skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych na działalność innowacyjną;
- intensyfikację współpracy z jednostkami badawczo-rozwojowymi i zwiększenie nakładów przedsiębiorstw na badania;

- kształtowanie postaw proinnowacyjnych i kreatywności – zarówno wśród kadry menedżerskiej, jak i pracowników firm;
- właściwe rozpoznanie potrzeb rynkowych i sprawny marketing;
- zwiększenie infrastruktury elektronicznej zakładów i upowszechnianie zarządzania za pomocą nowoczesnych mediów (komputery, sieci, bazy danych itp.).

Rynek pracy

Sektor drzewny jest ważnym kreatorem licznych miejsc pracy. W 2011 roku w ponad 27 tys. przedsiębiorstw funkcjonujących w przemyśle drzewnym, celulozowo-papierniczym i meblarskim znalazło zatrudnienie 309 tys. osób (dane GUS). Jest charakterystyczne dla tego sektora, że ponad 90% przedsiębiorstw to firmy bardzo małe, zatrudniające poniżej 10 osób. W kontekście potrzeb rynku pracy i negatywnych skutków kryzysu gospodarczego jest też korzystne, że firmy drzewne różnych branż są w dużym stopniu zlokalizowane poza aglomeracjami miejskimi, na terenach mało zurbanizowanych i wiejskich.

W rozważaniach dotyczących rynku pracy w kontekście innowacji można mówić o pozornie przeciwstawnych tendencjach – innowacje, zwłaszcza techniczne (często polegające na wdrożeniu mechanizacji i automatyzacji), wpływają bowiem na oszczędność zasobów pracy, a więc zmniejszanie liczby stanowisk pracy. Jednak na ogół innowacje techniczno-technologiczne powodują ograniczanie miejsc pracy o określonym charakterze (na ogół dotyczy to prac bezpośrednio związanych z procesem produkcyjnym oraz obsługą maszyn i urządzeń), kreując jednocześnie zupełnie nowe, czasem trudne do wcześniejszego wyobrażenia, rodzaje prac. Są to m.in. prace związane z projektowaniem produktów, transportem i logistyką, sprzedażą przez internet, obsługą sfery zarządzania. Kwestie te należałoby widzieć i traktować jeszcze szerzej, bowiem sektor drzewny kreuje również miejsca pracy w swoim otoczeniu, zwłaszcza w handlu drewnem, w sferze dostaw materiałów (drzewnych i nie drzewnych), maszyn i urządzeń, w transporcie i logistyce, sferze handlu wyrobami drzewnymi, designu, recyklingu. Silnie determinowane sytuacją w drzewnictwie są też pod tym względem firmy i instytucje tzw. infrastruktury rynkowej (banki, firmy ubezpieczeniowe, firmy konsultingowe), a także sfera nauki i szkolnictwa (szkolnictwo specjalistyczne, zaplecze naukowo-badawcze itd.). Można przyjąć, że wszystkie te jednostki tworzą grupę/klaster „przemysłów leśno-drzewnych” (*forest industries cluster*), które w sposób bezpośredni lub pośredni korzystają z działalności związanej z przerobem drewna i tworzą kolejne, liczne miejsca pracy.